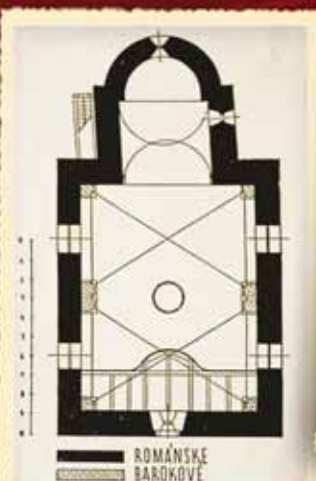

Neskororománsky Kostol sv. Štefana kráľa, nachádzajúci sa v miestnej časti Dolné Rudiny, je najstaršou architektonickou pamiatkou na území Žiliny a tiež patrí k najstarším stavbám svojho druhu na severozápado Slovensku. V písomných prameňoch (v Žilinskej knihe) sa prvýkrát spomína v roku 1429. Podľa posledných archeologických výskumov, začiatky kostola a kaplnky siahajú do 13. storočia. V okolí kostola sa nachádzalo 6 – 7 menších stredovekých osád, datovaných od 10. – 13. storočia, známych pod názvom terra de Selinan (zem Žiliňany).

The late-Romanesque Church of St. Stephen the King, located in the district of Rudiny, constitutes the oldest architectural relic in the region of the town and belongs among the oldest buildings of its type in north-western Slovakia. The church was first mentioned in written documents (the Žilina Book) in 1429. According to the latest archaeological research, its beginnings go back to the first third of the 13th century. Surrounding the church were several smaller medieval settlements known under the name terra de Selinan (land of Žiliňany).

Kostol sv. Štefana kráľa podľa Ing. Václava Mencla
Church of St. Stephen the King by Václav Mencl

Základy Kaplnky Božieho Tela
Foundations of the Chapel of the Body of Christ
(Foto | photo: Jozef Moravčík)

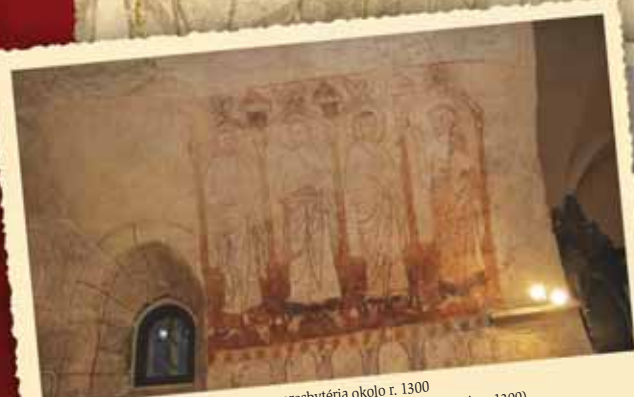
Románsky vzhľad kostola pretrval bez väčších stavebných zmien až do roku 1762. V tomto období sa uskutočnila baroková prestavba, ktorá výrazne zmenila vzhľad kostola. Zmieňuje sa o tom chronostikon, umiestnený na víťaznom oblúku medzi svätyňou a loďou kostola. Odvtedy až do posledného archeologického výskumu v roku 1995 a 2000 sa mylne predpokladalo, že kostol pozostával z dvoch častí. Viacerí sa domnievali, že oltárna časť (svätyňa) je staršia ako loď. Archeologický výskum to však nepotvrdil. Celá stavba vznikla v jednom období. Zmenil sa však vstup do kostola z pôvodnej južnej strany na západnú. Pôvodný rovný strop nahradila baroková klenba a románske okienka zamurované pod dnešnou strechou nahradili veľké barokové okná.

The Romanesque design of the church remained without major structural changes until 1762. At this time the church was reconstructed in the Baroque style and its design was significantly changed. It is mentioned on a commemorative date inscription placed on the triumphal arch between the sanctuary and the nave of the church. From then, until the latest archaeological research in 1995 and 2000, the church was mistakenly supposed to consist of two parts. The sanctuary (the area around the altar) was believed to be older than the nave. However, archaeological research proved otherwise. The whole construction was built in the same period. Only the entrance to the church was changed when it was removed from the southern side to the western one. The original flat ceiling was replaced by a Baroque vault and large Baroque windows took the place of the small Romanesque windows now walled up under the existing roof.

Interiér kostola predstavuje ojedinelý spôsob riešenia interiéru na Slovensku. Na južnej a severnej stene presbytéria sa nachádzajú stredoveké nástenné maľby, ktoré pochádzajú z obdobia okolo roku 1260. Postoj apoštolov (jeden proti druhému) naznačuje rozhovor. Maľby vychádzajú z motívov, ktoré môžeme nájsť v inkunábulách z 12. storočia. V strede apsidy sú maľby štyroch svätcov: sv. Ladislava, sv. Imricha, sv. Štefana a sv. Alžbety. Vznikli neskôr ako maľby apoštolov. Na klenbe sa zachovali fragmenty zo scény Maestas Domini – pôvodne Kristus v mandorle, ktorú niesli štyria anjeli. V interiéri kostola bol objavený malý kamenný základ kazateľnice a 15 kostrových hrobov zo 17. – 18. storočia. Všetky boli opätovným pochovaním poškodené.

The interior of the church is unique in Slovakia. On the southern and northern walls of the chancel square can be found medieval wall paintings, originating from around 1260. The posture of the depicted apostles indicates a conversation. The paintings were inspired by motives that can be found in incunabula from the 12th century. In the middle of the apse can be seen paintings of four saints: St. Ladislav, St. Imrich, St. Stephen and St. Elizabeth. These were created later than the paintings of the apostles. On the vault are preserved fragments from the scene Maestas Domini – originally Christ in a mandorla, carried by four angels. In the interior of the church the small stone foundation of a pulpit and 15 graves containing skeletons from the 17th – 18th century were discovered. All of these had been damaged by repeated burial.

KOSTOL SV. ŠTEFANA KRÁĽA THE CHURCH OF ST. STEPHEN THE KING

Vyobrazenie apoštolov na južnej stene presbytéria okolo r. 1300
Depiction of the apostles on the southern wall of the chancel square (circa 1300)
(Foto | photo: Lubo Bechný)

Ranogotické okno znievského typu
Early Gothic window in „znievsky“ style
(Foto | photo: archív | the archive of KPÚ Žilina)

Pohľad do svätyne kostola
View into the sanctuary of the church
(Foto | photo: archív | the archive of KPÚ Žilina)

Kaplnka Božieho Tela
Chapel of the Body of Christ
(Foto|photo: Lubo Bechný)

Chronostikon umiestnený na vífáznom oblúku medzi svätyniou a loďou kostola
Commemorative date inscription to be found on the triumphal arch between the sanctuary and the nave of the church (Foto|photo: Lubo Bechný)

V areáli kostola, južne od jeho svätyně, bola objavená Kaplnka Božieho Tela z konca 14. a začiatku 15. storočia. Slúžila ako kostnica do polovice 16. storočia. Okolo nej sa našlo 80 kostrových hrobov, ktoré sú datované od konca 12. do konca 19. storočia. Viaceré z nich boli priamo pod základmi stavby v jej priestore, ale i z vonkajšej strany základov. V najstaršom hrobe bola pochovaná žena. Pri jednom z hrobov sa našiel unikátny bronzový prsteň s latinským textom zloženým zo siedmich písmen I - O - A - C - I - V - E, ktorých tvar zodpovedá obdobiu 12. - 13. storočia. Nápis by mohol znamenať skratku Ioannes cives, čo v preklade znamená „občan Ján“. V hroboch sa našlo viacero mincí. Najstaršou je minca Karola Róberta z roku 1338. Našla sa tu i minca Eudovíta I. (1372 - 1382), poškodená minca Ferdinanda II. a štyri medené mince Františka Jozefa I. Najmladšia nájdená minca pochádza z roku 1899.

In the area of the church, south of its sanctuary, a Chapel of the Body of Christ from the end of the 14th and the beginning of the 15th century was discovered. It had served as a charnel house until the middle of the 16th century. Around the chapel were found 80 graves containing skeletons, dating back from the end of the 12th to the end of the 19th centuries. Some of them were directly under the foundation of the building and others lay beyond the base. A woman had been buried in the oldest grave. A unique bronze ring, with a latin inscription consisting of seven letters I - O - A - C - I - V - E, was found next to one of the graves. The shape of the letters corresponds to the style of the period from the 12th to the 13th centuries. The inscription could have been an abbreviation for Ioannes cives, which means „citizen Ján (John)“. Several coins were also found in the graves. The oldest one belonged to King Charles Robert and dates from 1338. A coin of Louis I (1372 - 1382), a damaged coin of Ferdinand II and four copper coins of Franz Joseph I were also found here. The newest coin found dates from 1899.

Kostol je ohradený kamenným múrom so vstupnou bránou a kruhovou baštou.
V súčasnosti je prístupný verejnosti počas bohoslužieb alebo na objednávku.
The church is enclosed by a stone wall with an entrance gate and a circular bastion.
Nowadays the church is open during public worship or by request.

Bronzový prsteň s latinským textom
Bronze ring with Latin inscription
(Foto|photo: archív |the archive of KPÚ Žilina)

Turistická informačná kancelária mesta Žilina, p. o.
Tourist information office Žilina
Republiky 1, 010 01 Žilina, Tel.: +421 41 72 33 186 | GSM: +421 (0)907 845 567
E-mail: info@tikzilina.sk | www.tikzilina.sk
r. 2008

Podľa odbornej literatúry spracovala: Mgr. Zuzana Pekaríková
Written material by Mgr. Zuzana Pekaríková according to specialist literature.
Odborná spolupráca | Specialist cooperation: Jozef Moravčík,
Ing. Miloš Dudáš, CSc., Krajský pamiatkový úrad (KPÚ) v Žiline
Foto na obale | Cover photo: Lubo Bechný
Grafická úprava | Design: Jana Kollárová
Preklad | Translation: Mgr. Marta Heinrichová
Jazyková korektúra (SK) | Proof-reading (SK): Mgr. Katarína Pekaríková, PhD.
Tlač | Printed by: Coreta, s. r. o., S. Sakalovej 88, 014 01 Bytča

KOSTOL SV. ŠTEFANA KRÁĽA THE CHURCH OF ST. STEPHEN THE KING

